

Landskap: Halland Upptecknat av: Anna Brita Sjöström
 Härad: Halumstad Adress: Tuleg. 36 Sandbyberg
 Socken: _____ Berättat av: Fröken Elisabet Skellgren
 Uppteckningsår: 1944 Född år omkr. 80 år i Halumstad.

Innehåll:

Köpmansgatan 19	sid. 1	Vallsynsmissaaftron	sid. 8
Slikten	" 1	Pingstbudas	" 9
Jordbruk	" 1-2	Midsonmar	" 9
Renhållning	" 2	Kirten gis	" 9
Kärlfides	" 2-3	Lucia	" 9
Tjänstefolk	" 3	Skolor	" 10
Gesällen, läroprokar	" 4	Kyrkogårdar	" 10
Slakt och bak	" 4-5	Hanslin	" 11
Jul	" 5-6	Groenisse	" 11
Nyår	" 6	Syner	" 11
Kyrndelsmässan	" 6	Gulzberget	" 11-12
Påsk	" 7	Marknad	" 12-13
Första maj	" 7-8	Torgdag	" 13-14

Lunchhill?		forts.
Trävarerhandel	sid. 14	dakare sid. 22
Gestetters	" 14-15	Eldsvida " 22
Stadsdelar, bebyggelse	" 15-16	Poliser " 23
Anledn. till stadens källor " 17		Koppar slagare " 23
Silicens och post	" 17-18	
Tidningar	" 18	
Telegraf	" 19	
Gjöfart	" 19	
Bad	" 19	
Vatten	" 19-20	
Trätt	" 20	
Hälsobrunn	" 20	
Promenader, vägar -	" 20	
platser		
Cirkas	" 21	
Positivskålar	" 21	
Slidparti	" 21	

Köpmansgatan 19

Far köpte det här huset 1850, men han började med sin rörelse 1844. Han var kopparslagare, en bleckslagare hade halva huset, för far lycktes det blev för mycket med hela, men den delen är riven nu. Detta huset är säkert från danska tiden. - Det har varit i vår släkt i två generationer nu.

Släkten

Fars farmor var född här i huset infier. Det är också ett gammalt hus men det är ombyggt. - Farmors far var bager Tillquist.

Jordbruk.

Mina föräldras ärenderande jordbruk det var inte på Gester. Det hade nästan

alla. En del hade på Väster. Korna gick
in och ut genom stån. Det var låggräsd
vint i Halmstad, det huset är rivet nu
här på gården, det var det största hu-
set. T.o.m. grissar fick man ha i stån.
Det var en skiva (äkerbit) till västan alla
här på Byget. - Far slutade med jord-
bruket -63.

Renhållning.

Vi fick hålla iordning vägnarna en bit utan-
för stån till Byget. Man fick hålla
rent gjälv på gatorna, det får man göra
fortfarande. Det blir dyrt när det är
ett hörnhus. - Allt reppvattast gick i
sinnstenen.

Kiltider.

Man var boppe 5-6 om mornarna. Klockan
6 var det kaffe och klockan 8 frukost, då

var det smörgisar och kanske något lagat.
Det var middag kl. 12, då var det alltså
nejakt med mat. Så var det e. m. kaffe
kl. 3 och merapton kl. 5, då var det
ostsmörgisar. Kl. 7 var det kvällsmat, då
fick man gröt.

Vi hade gäster läropojkar, dräng och en
tjänarinnas i maten.

Tjänstefolk.

Vi hade dräng som skötte jordbruket.
På 70-talet hade inga jungfrur mer än 50-
60 kronor om året, 75 var storsat. - På
80-talet kommar jag ihåg det var en
jungfru här mitt emot som hade 100 kr.,
det tyckte man var storsat.

Gesäller och läpojkar.

Gesällerna hade lön och fick bo i gesällkammaren. Läpojkarerna fick aldrig räkta till bords före, hur jag hört, men i min tid har de fått 'et. Läpojkarerna var i hemmet till de lät ut och fått betyg. Sen fick de spatsera på vägar som gesäller. De för till Köpenhamn och Tyskland, de skulle göra sina prov gesällprov och mästarprov. Alla måste ha postskjuts när de skulle resa, ingen fick ha fristående och resa på annat sätt.

Slakt och bak.

Vi gjorde all slakt hemma. Vi slaktade ett par grisar om julen. - Allting bakades i stora ugnar, vi hade öppna grisar. Det gick åt $\frac{1}{2}$ tunna råg

på gängen. Vi hade kavring: två kakor
sattes på brönn och det mjölades emel-
lan dem. När de var bakta delade man
på dem. - Det smörta skulle stå över
vatten. Man satte degen på köllen.
När man hällt på det kokta vattnet ar-
betades degen, när det jäst arbetades
det med händerna, sen lät det opp i
stora ännen.

Jul.

Julgranen köptes på torget. Vi hade glit-
ter i den. Hos oss kastades julklappar-
na in. Namnet stod skrivet på paketet
och någon skulle läsa vad det stod.
Vi doppade i grytan vid 1. eller 2-fiden.
De hade vi kross och fläck också. Brö-
det stod dukat. På e.m. skulle vi gå i
julbönen, och när vi kom hem var fébo-

det dukat. Vi skulle alltid ha till oss den gamla sällskamen. - På kvällen åt vi fisk, grött och klenäter. På juldagen var vi hemma. - Om julafton kom di med julstjärnan och björk. Di hade stjärnorna på vinden i gamla läroverket vid Storgatan. Det var många, som såg i boken och såg att alla stjärnorna brände här di kom upp på vinden här gång. - Vi hade julbock.

§ Nyår.

På nyårsefton vakade vi och på nyårsdagen gick man på visiter till hyresvärdarna.

§ Kyrkostämman.

Det var inget särskilt på Kyrkostämman.

ACC. N.R. M. 9337:7

7.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

✓ Påsk.

Fajamen, det var påskelden. Man gick upp
på Bergst. Man kunde se elden på kan-
ske 10 ställen på landsbygden. Det var
mycket folk där uppe, men det har gått
bort mer och mer.

Vi tillade ägg och vi. Det var kulörta ägg.
Vart barn hade 1/2 fjög. Man färgade ägg
där inne med hunkie och lökskal
Man kullade dem i en tegelpanna. Det
var både stora och små som deltog.
Man bytlade med den som hade en an-
nan färg, vi hade röda, andra hade
gula. Di kom från granngårderna. Fick-
planen var större här då.

✓ Första maj.

Di tjöng för ägg första maj. Fick di inte

ägg, vi skulle di. Jag kommer ihåg något
av visan:

Jag är välkommen
bliv inte vred för vi väntar er
Sommaren är så ljulig för ungdomen.
Di sjöng inte inne i stån.

För har majgästerna kommit och springit för-
la maj.

Första maj firades det lite i hemmen och
hotellen. Restaurangerna öppnades di.

Di skulle alla vara sommarklädde och
äta lax. Den började i Mäsa, men var
som bäst då. Di dansade också.

Valborgsmässafton.

Valborgsmässafton: var flyttedag.

1. Pingstbuden.

Pingstbuden har varit länge. Di Nyng och
skulle ha något lite för di Nyng.

2. Midsummer.

Midsummerafton var man öppre hela natten.
Overallt på utkanterna hade di maj-
stång. Di dansade på Laxön och på Gester.
Man brukade ha in lön före.

3. Märten gis.

Man hade gis på Kvällen och viter gröt.

4. Lucia.

På Kvällen till Lucia satt man öppre till
12 och arbetade på julkappar. - Lucia
hade krans på huvudet och bjöd på kaff-
fe.

Skolor.

Det fanns dyrare och billigare skolor.
Det var privata skolor och latinskola-
verket, det var inte precis min folk-
skola. - Först gick man i Väisärens-
skola, man började liksom i en lek-
klass. Blev barnen vunniga så de
di små som vunnade. De räknade
med kulor. Sen gick de i handarbets-
skola där var räkning och skrivning
och så. På senare tid blev det fler
skolor. Det andra är vad jag hört sa-
las om.

Kyrkogårdar.

Först fanns det ingen annan kyrko-
gård än den kring kyrkan. - I min
tid var det den på Nore.

Hemlis.

Familjen brukade samlas kring brasan i
skymningen innan man tände ljuset.
Man berättade historier och man var så
rädd för spöken att man inte vågade
sig ut på gården på kvällen.

Grenisse.

I Malmros gård på Hantverksgatan hade
de grenisse. Man var rädd att gå den
gatan.

Supper.

Det fanns människor, som kunde möta
stora likprocessioner. När de var ute
och äkte skjut kunde hästarna stanna
och stampa och stampa.

Gulbruset.

De berättade om gulgen. - Far hade exerce-

lat där.

Marknad.

Det var tre - fyra stora marknader:
höst, vår och julmarknad, på senare
även var det månadsmarknad. - På
julmarknaden var det allt möjligt. -
På de andra marknaderna sålde de linne
vävar och lektyger, tändsticker, och kaka-
muller. Och handböckare kom med
sina vävor, koppar sålde de i alla möj-
liga sorters. Det var på Stora torget, på
lilla torget var det kreatursmarknad.
Det kom mycket folk, det var en väl-
dig trafik här utanför (på Köpmangatan)
då. De höll med vagnar och hästar på
lilla torget och här på gatan med. De
samlades på marknadsafton. En del ha-
de haft en tre, fyra mil att köra.

Det kom mycket folk från landsbygden
här ikring orkari, folket var ju vanda
vid att gå före, och en del hade sina
hästar. Lunnan - 70 vilde de sig och
sänt orkari. Det var fullt av fattare
på marknaden. Det var haligt att se på
fattarna, men det var hemst vad de
slags och stal. Man fick ha ögonen med
sig. De kunde stå och fräsa på ett härl
vad kostar det, men vi hade de fängses
under kjolen och stal det under tiden.
Det var quagor och rannor på källa torg.

Torgdag.

Det har i alla tider varit torgaffär ons-
dagar och lördagar. De kunde kopparsla-
garna sätta ut sitt orkari. För var det
Stortorgdag en gång i månaden. - För
kunde man gå på torget och köpa sig

ett villass på torget.

Närvaruhandel.

Di hae på diivrit mycket närvaruhandel här. Tinnerlassen kom oppifrån Skagerna från Störings och Kie. Di hale sina ställen att ta in på, kum för resande och så, och så kunde di nog ligga på sina lass och så. Di kom från norr med sina tinnerlass. Handlarna brukade möta lassen vid Högeli. Det gällde vilken som fick först fart i ett lass. Di' körde med otar och kor och så.

Österbo.

En del församlingar betalade bespenning. Di fick ge pengar för att di inte vaktas på natten. - Det var en bjälke för beon och en snurra att gå igenom för dem,

som gick. Det lig ett litet hus där vid
bron också.

Stadsdelen och bebyggelse.

När jag gick i skolan fanns det väl in-
te mer än 4-5000 personer i staden. Den
var inte större än till Karl XI: s gatan
och Nöre Port. Gamla tull- lig utlan-
för Nöre. Själva staden var "staden inom be-
arna", annars var det lantbruk runt
omkring. Det var ett och annat hus vid
utfartsvägen mot Nöre, det byggdes små
stugor under Berget. Jag kommer ihåg
det var gropar vid vägen på Nöre, det
var väl för att fånga upp vatten. För kan-
de man inte gå och promenera i staden
för att det var kännstena överallt. - Vid
Nygatan var det ingen gata förr, den kom
till efter en eldsvi. Di härade visst

kunnor där i ett hus, och det tog eld,
och funktionen skrek och var olyckliga för
parten var visst stängt. Huset som
lig här mitt emot vi di var gamla
prästgården. Det är här är den be-
huset byggdes (det hus som nu ligger
på prästgårdens plats). - Det var in-
fartsväg i väster och i, men där var
dena landet. En bäck gick under
Väster be, bäcken gick runt span
till Nisan vid Tivoli. - Söder var
kronajord för. Slottet och gamla lä-
roverkhet lag på kronans jord. - På
Väster var det inte mycket bebyggt.
Storgatan, Köpmangatan och Torget var
di största affärsplatserna.

Beskrivning till stadens tillväxt.

Sin Halmstad-Växjö järnväg kom till,
har det blivit sin folkökning. Då
byggdes mer och mer industrier. I
min skolkid var Slottsmöllan den en-
da fabrik här var. Den började vid Sven
Wallberg började som färger.

Diligens och post.

Lanan järnvägen fick man äka med di-
ligens. Den gick till Göteborg och Växjö.
Den lämnade post på alla ställen, man
fick hepa hästar ute på vägen. När
den kom in i staden stannade den och
stannade vid postkontoret. Det låg
mitt emot kyrkan. Det var så litet
det fanns bara en lucka där. - Det
gick brevbärare, men man fick betala

sex styver till besvärerna, annars fick
man hämta posten själva.

Tidningar.

Det har varit Hallandsposten i hela mitt
liv. Man brukade slå sig ihop två el-
ler tre familjer i samma gård om tid-
ningen. Tidningen kom två gånger i ve-
kan så inte fick man så färskas nyhe-
ter! - Fäderneslandet fick de väl
med posten. - Jag hörde berättas som
lite, att en gång, när de skulle rätta
till borgmästare var det en äldre härad-
hövding med större meriter, och en,
som var 28 år, som råkade platsen. Den
unge blev tillrätt, han hade väl goda
släktingar. De rätte in Meddelandet
med en svart kant omkring på skämt.

Telegraf.

Jag kommer inte ihåg annat, än att telegrafen har funnits.

Gjöfart.

Det var mycket gjöfart före. Det gick alltid båtarna till Danmark. Det fanns ganska mycket regelbåtarna också. - En bit hette Najaden, det var en hjulbåt.

Bad.

Man badade mest på Värter. Familjen gick dit ut och tog Matjärns med sig. Det fanns varmbadhus och badhus vid än också.

Vatten.

Drickesvatten fick man hämta vid källa.

Jungfrurna hämlade vatten i en kopparspann med hätt. - I en del gårdar fanns det bra brunsvatten. Man kalle ut kunnor för att stå på regnvattent. - Det fanns en källa vid Berget
vitt.

Man brukade och sköljde tvätten vid en bassäng på denna sidan om järnvägs-
spåret. Smittvitt sköljde man i en.

Hälsobrunn:

Vid Furest talade de gamla om att det fanns en hälsobrunn, en vattenbrunn.

Promenader och nöjesplatser.

Man gick gärna ut på promenad på Bergvägen. Längst där ute låg kottskytan, det var en härlig plats. Det var inte så vanligt

att man gick uppåt Berget. - Den häring-
en promenaden vid Tivoli rättes på
min tid. - Laxen var nöjesplatsen,
det var uppträdande där. Man kunde
ko upp dit eller promenera och ta
en färis över.

Cirkus.

Vi har haft cirkus på utkanterna.

Positivspelare.

Det var mycket gott om positivspelare,
som gick från gård till gård. Det var
gigenare. Jag skulle ha di hade "lyckan"
skäms och spilde folk.

Släppparti.

Släppket hade släpppartier. Di hade

ACC. NR M. 9337: 22.

en bit på malar och med flaggor och
släp på hästarna. Di för kunnat
taget ut på landsvägen. Sin var det
då på kvällen.

Läkare.

Det har alltid varit två här läkare.
Nordström, han var en där Österg eller
Skarp, Lind var mer mjuk.

Eldsvåda.

När det var eldsvåda gick folk ut ur
huset. Först var det en väktare som
gick omkring, sen var det en som stod
i kyrktornet. När det brann hängde
di ut en lykta åt det väderstreck
där det brann.

ACC. NR M. 9337: 23.

23.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Poliser.

Det var inte så många poliser, en tre-sex
på dagen.

Kopparslagarna.

Kopparslagarna sålde på landsbygden
och så. De packade ett stort lass och for
iväg åt Torup, Långaryd och Kanderby.
De hade ju kopparkärl på lager så
bönderna kom hem och köpte och så.